

# Stalkaart kleinschalig legpluimvee

Versie maart 2026

**Disclaimer:** deze kaart is gemaakt door enkele pluimveehouders i.s.m. Platform Natuurlijke Veehouderij. Graag doornemen met de eigen dierenarts, én ervaringen vastleggen.

Meer informatie vind je in het Stalboekje Pluimvee.

## Combi advies en verwachtingsmanagement//

### Doseersysteem van Wij-kamp beschikbaar (foto)

|                                                                        |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|------------------------------------------------------------------------|----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
| <b>Opzet van jonge leghennen</b>                                       | <ul style="list-style-type: none"><li>• Stal/kar schoon en droog en op juiste temperatuur. Pak een zitstok vast: is deze ijskoud dan is het te koud. De kippen komen meestal van een omgeving waar het 20 graden Celsius is, check dat.</li><li>• Extra aandacht of er geen bloedluis/eitjes zitten, evt. met een verfbrander de bloedluseitjes verhitten, vooral in de kieren (niet de kar afbranden).</li><li>• Bij biologisch 4 weken leegstand.</li><li>• Sluit met lichtschema en voertijden (en voersoort, afhankelijk van de leeftijd) zo dicht mogelijk aan op de fokker van de leghennen.</li><li>• Hou ze de eerste weken binnen om het water en voer te vinden.</li><li>• Laat ze langzaam wennen aan vers groenvoer, als voorbereiding op het leven buiten met begroeide uitloop.</li><li>• Zet ze in de avond op stok. Het kan een aantal dagen duren voor ze de routine 'op stok gaan' doorhebben.</li></ul> |
| <b>Als hennen starten met leggen</b>                                   | <ul style="list-style-type: none"><li>• In de ochtend vaak (tot 5x) de eieren rapen die niet in de nesten worden gelegd.</li><li>• Start met geleidelijk overschakelen van opfokvoer naar legvoer.</li><li>• Zorg dat de kippen legvoer krijgen zodra ze aan de leg gaan. Hierin zit voldoende calcium voor de aanleg van eischalen.</li></ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| <b>Drummen: jonge leghennen verdringen elkaar in een bepaalde hoek</b> | <ul style="list-style-type: none"><li>• Check tocht/lichtinval: waarom willen dieren op de ene plek wel zijn en op de andere plek niet?</li><li>• Werk met schotjes om dieren te verleiden om andere legnesten ook op te zoeken.</li></ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
| <b>Legnood bij individuele dieren</b>                                  | <ul style="list-style-type: none"><li>• 2 mogelijke oorzaken (niet compleet).<ul style="list-style-type: none"><li>◦ 1) Calciumtekort: zorg dat dieren met volle krop op stok gaan: in de nacht is calcium nodig om het ei te maken, er moet nog voldoende calcium zijn tijdens het legmoment voor het laten samentrekken van de legspieren.</li><li>◦ 2) Te veel buikvet, je kunt dan ook prolapsen/bloed op ei zien, kippen eten graag selectief en daardoor te veel graan. Voer zo goed mogelijk mengen/nat maken/legkorrel overwegen.</li></ul></li></ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                              |
| <b>Gezond drinkwater</b>                                               | <ul style="list-style-type: none"><li>• Kippen drinken het liefste uit open water: regenwater is favoriet, open drinkbakken ook. Schoon water is een alternatief voor plassen water in de wei waar mogelijk wormeieren in zitten.</li></ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |

|                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
|---------------------------------------|------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Emmers water buiten in de wei (elke dag emmers vers en schoon water).</li> <li>• Regelmatig reinigen drinkstelsel (let op vorming biofilm).</li> <li>• Drinkwater aanzuren Let op: licht aanzuren met organische zuren kan leiden tot stimuleren van gistengroei.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| <b>Natte mest</b>                     | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Darmgezondheid ondersteunen door:</li> <li>• <b>Appel/natuurazijn</b> door drinkwater: doel pH = 3,8-4. Afhankelijk van azijn. Meestal volstaat 1,5- 2% oplossing (=0,75 - 1L/50L water).</li> <li>• <b>Kanne Brooddrank</b> door drinkwater.</li> <li>• Oregano (producten zoals <b>RopaPoultry</b>) door drinkwater.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |
| <b>Luchtwegen gezond houden</b>       | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Etherische oliën zoals eucalyptus en tijm door drinkwater of vernevelen,</li> <li>• <b>Bronchisol</b>, via <a href="http://www.kippenhuis.nl">www.kippenhuis.nl</a>. Om de dag 5 ml per 1 liter water, bij problemen 10 ml per 1 liter water een week lang. 250 ml kost 19,95.</li> <li>• <b>Bronchimax</b>, <a href="https://herbavita.com/product/bronchimax/">https://herbavita.com/product/bronchimax/</a>. 1- 3 ml per liter water om de dag, gedurende 8 uur. Bevat tijm, eucalyptus en echinacea.</li> <li>• <b>Aeroforte</b>, <a href="https://kanter.nl/pluimvee/verzorging/aeroforte/">https://kanter.nl/pluimvee/verzorging/aeroforte/</a>.</li> <li>• Goede ventilatie in nachthok.</li> <li>• Dieren <b>niet</b> op de <b>tocht</b>.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                    |
| <b>Wormen voorkomen en bestrijden</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Hoe beter de darmgezondheid, hoe minder last van wormen.</li> <li>• Verminderen van wormen (effect varieert):</li> <li>• Verplaatsen van de kippen met mobiel huisvestingsstelsel, minimaal wekelijks.</li> <li>• Multi-species begrazing: gelijktijdig of afwisselend gebruik van de weide met schapen, koeien of paarden.</li> <li>• <b>Geurloze knoflook</b> tabletten in drinkwater of:</li> <li>• <b>Garlic alliline</b>, 5 ml per liter water, 7 dagen lang. Daarna 1 dag per week.</li> <li>• <b>Knoflookpoeder via voer</b>, 1 theelepel per 1 kg voer.</li> <li>• <b>Verm-X</b> vloeibaar: voeg 3 dagen per maand 1,5 ml Verm-X per dier toe aan ongeveer 50 ml drinkwater. Korrels: 2,5 gram per kip, 3 dagen achter elkaar per maand.</li> <li>• Voeren van <b>gemalen pompoenpitten</b>. Dosering: 1- 5 gram per kip aanbieden.</li> <li>• Verwijder regelmatig de mest in de schaarrelruimte.</li> <li>• Indien vaste uitloop: strooi natte, mestrijke plekken in met koolstofrijk materiaal, zoals houtsnippers of (gehakseld) stro.</li> <li>• In de uitloop aanplanten van gemengde kruiden zoals <b>bijvoet, absint, zuring, maggikruid, ganzevoet en pimpernel</b>, boerenwormkruid.</li> <li>• Ontwormmiddelen alleen met <b>fenbendazol en flubendazol</b> toegestaan bij legkippen (= medicijn. wachttijd bio).</li> </ul> |
| <b>Bloedluis</b>                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Tijdens leegstand eitjes en bloedluis doden door eerst reinigen en daarna verhitten (verfbrander)</li> <li>• Diatomeeënaarde: spray in het stelsel, vooral zitstokken en kieren. Opties:</li> <li>• <b>Insectosec /Finecto</b>: = diatomeeënaarde/silica</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |

|                                                                 |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |
|-----------------------------------------------------------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Compleet assortiment: ondersteuning kip en behandeling hok (geef niet op)</li> <li>• <b>DiatomPure</b></li> <li>• <b>Diatosect</b>: pure diatomeeënaarde</li> <li>• Kalkpoeder werkt ook maar iets minder effectief</li> <li>• Biedt stofbad aan van diatomeeënaarde/silica <b>Cumbasil</b></li> <li>• <b>Dutchy's roofmijten</b> (niet in combinatie met diatomeeënaarde of andere anti-mijt producten).</li> <li>• <b>Exzolt</b> (= medicijn, wachttijd bio): op recept van dierenarts.</li> <li>• Mest regelmatig uit. Tussen mestplakkaten nestelt de bloedluis zich ook graag.</li> <li>• Ken het favoriete plekje van de bloedluis in je huisvestingsstelsel en check daar regelmatig in de periode van april tot september. Handel zo snel mogelijk.</li> </ul> |
| <b>Kalkpoten (is een mijt: <i>Cnemidocoptes mutans</i>)</b>     | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Poten goed insmeren met vaseline/uierzalf, 2 keer met een week ertussen.</li> <li>• Geen ervaring maar mogelijke optie voor koppels: poten dippen in castorolie/drogende lijnolie.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                          |
| <b>Tijdens ophokplicht</b>                                      | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Algemeen: organiseer een afgedekte uitloop met zoveel mogelijk afleiding/ afwisseling:</li> <li>• Strooi iedere 3-4 weken <b>maagkiezel 3-5 gram per hen</b>.</li> <li>• Bied ALLE hennen <b>luzerne</b> aan. Bij &gt; 100 hennen op meerdere plekken in de huisvesting.</li> <li>• Extra verrijking zoals <b>graan strooien</b> of <b>groenvoer</b> verstrekken: op vaste tijden en op iedere dag.</li> <li>• Pikblokken neerzetten.</li> <li>• Strooi dagelijks in met koolstofrijk materiaal, zoals bladafval, houtsnippers, hooi, gehakseld stro.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                       |
| <b>Bij verenpikken</b>                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Optimaliseer de verrijking zoals <b>luzerne</b> balen.</li> <li>• <b>Kuilmais/snijmais</b> is een prima aanvulling en ondersteunt de darmgezondheid. 20-40 gr per dier per dag.</li> <li>• Creëer plekken waar hennen van elkaar kunnen schuilen: zoals A-ruiters, tafels.</li> <li>• Dim het licht. Tijdens de dag kan het licht helemaal uit en in de avonden weer aan om toch een daglengte van 16 uur te behouden.</li> <li>• <b>Hertshoorn olie</b> op de gepikte kippen als preventie voor verder aanpikken, of een product zoals Forto-Anti-Pick.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                    |
| <b>Voetzoollaesies</b>                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Zorg voor schone en droge bodem.</li> <li>• Check op scherpe splinters aan zitstok.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| <b>Leververvetting (plots dode dieren met gescheurde lever)</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Kan ontstaan door te veel zetmeel/selectief eten.</li> <li>• <b>Mariadistelzaad</b>: 1–2 theelepels gemalen mariadistelzaad per kilo voer. Gedurende 2-4 weken. Goed mengen.</li> <li>• <b>FLS 25 ml/ 10 liter</b> (wordt verkocht in 5 liter jerrycans), bevat vitamines B en E en specifieke aminozuren.</li> <li>• <b>Vitamine B</b> (in combinatie vitaminepreparaten te koop).</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                         |
| <b>Bij huidwondjes</b>                                          | <ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Acederm spray</b> bevat Perubalsem.</li> <li>• <b>Vetramil</b>: honingzalf, makkelijk aan te brengen.</li> <li>• <b>Blauw spray</b> (niet OCT) alleen oppervlakkige beschadigingen, niet voor open wonden.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                               |

|                                                                       |                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                            |
|-----------------------------------------------------------------------|--------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------------|
|                                                                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Maak wond minder aantrekkelijk door <b>hertshoorn en/of aluspray</b> (bedek rode kleur).</li> <li>• Ontsmet de wond met <b>Jodium</b>, zoals Agrivet Jodium Tinctuur, (over verbinden met elastisch verband zijn verschillende meningen: houdt wond mogelijk schoon, maar kan ook onrust/paniek geven).</li> <li>• Bied <b>wilgentakken</b> aan als natuurlijke pijnbestrijding.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                       |
| <b>Hittestress</b>                                                    | <ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Vitamine C</b> in het drinkwater. 1-2 gram per 10 liter water.</li> <li>• Bied voer en (extra) water aan op makkelijk bereikbare (meest koele) plekken.</li> <li>• Zorg voor voldoende schaduw in de uitloop, en waar mogelijk goede luchtdoorstroom, eventueel mechanische ventilatie.</li> <li>• Een uitloop met <b>dichte begroeiing</b> geeft de kippen een koele bodem om op te liggen.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                        |
| <b>Koude/gure weersomstandigheden</b>                                 | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Zorg dat de kippen een droge en beschutte plek hebben uit de wind, met behoud van goede ventilatie in het nachthok.</li> <li>• Bij vorst: controleer het functioneren van het drinksysteem regelmatig.</li> <li>• Voer extra energie, zoals graan of mais.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                             |
| <b>Algehele gezondheid Ondersteuning (guur weer, IB-eitjes e.d.)</b>  | <ul style="list-style-type: none"> <li>• <b>Multi vitamines</b> (Koudijs).</li> <li>• <b>Knoflookpoeder</b> via voer: 1 theelepel per 1 kg voer.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                |
| <b>Gezonde planten en kruiden aanbieden in de omgeving van kippen</b> | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Wilgen: de takken bevatten acetylsalicylzuur: natuurlijke aspirine die pijn stilt en ontstekingen remt.</li> <li>• Brandnetels: maaien, drogen en gesnipperd voeren voor mineralenvoorziening op natuurlijke manier.</li> <li>• Kruiden (tijm, oregano).</li> <li>• Peterselie (mineralen).</li> <li>• Snijbiet (ijzer).</li> <li>• Weegbree (ontstekingsremmend, spijsvertering +).</li> <li>• Cichorei / paardenbloem (calcium / inuline).</li> <li>• Aardpeer (inuline).</li> <li>• Algen (Koudijs).</li> <li>• Boerenwormkruid (wormen).</li> <li>• Brassica: gele mosterd, broccoli.</li> <li>• Vlinderbloemigen, zoals klaver (eiwit++).</li> <li>• Graszaad na bloei (gunstig aminozuur patroon).</li> <li>• Groenbemester mix.</li> </ul> |
| <b>Verse en/ of gedroogde kruiden aanbieden</b>                       | <ul style="list-style-type: none"> <li>• Let op: sommige kruiden liever alleen vers aanbieden omdat dieren er dan niet teveel van eten, zoals boerenwormkruid.</li> <li>• Gedroogd: bijvoorbeeld: tijm, rozemarijn, knoflook, oregano, zeewier, citroenmelisse: kruiden die veel gegeten worden en/of gebruikt in thee kunnen meestal prima. Evt. nat maken en mengen met voer.</li> </ul>                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                                 |

## Homeopathische diergeneesmiddelen

Sinds april 2021 geldt een registratieplicht voor homeopathische diergeneesmiddelen. Dit betekent dat homeopathische middelen die als diergeneesmiddel worden aangeboden een Reg NL-H-nummer moeten hebben. Middelen die dit nummer niet hebben mogen niet op het bedrijf aanwezig zijn of ingezet worden. Zie <https://www.knmvd.nl/toegelaten-homeopathische-diergeneesmiddelen-vanaf-6-april/>.